

BIBLIOTEKA »SUVREMENA MISAO«

UVOD

Već dulje vremena osjećala se potreba za bibliotekom suvremenih tema, koja bi — slijedeći trag marksističke misli — inicirala i prikazivala radove s različitih područja teorije i prakse u nas.

Izašle knjige (A. Dragičević: *Osnove političke ekonomije*, Ivanišević — Pavić — Ramljak: *Samoupravljanje*, Marx — Engels: *O historijskom materijalizmu* — izbor tekstova, Bunge i dr.: *Marksizam i prirodne znanosti* — izbor tekstova, S. Vrcan: *Društvene nejednakosti i moderno društvo*, L. Matas: *Koegzistencija*, J. Broz-Tito: *Samoupravni socijalizam* — izbor tekstova) biblioteke *Suvremena misao* (urednici: Mikecin i V. Stokalo) što ju je početkom 1974. pokrenula *Školska knjiga* iz Zagreba, predstavljaju dragocjene napore, da se barem dijelom ispuni ta očekivana izdavačka, pa i društvena potreba.

Objavljeni radovi upućuju nas na ključak da se radi o namjeri iniciranja istraživanja suvremenih odnosa marksizma i društvene misli i zbilje, i da postoje nakane prezentiranja (gotovo u udžbeničkom smislu) pojedinih radova koji sa razine marksističke kritičke analize portretiraju našu teoriju i praksu.

Najavljene knjige (prema katalogu biblioteke: D. Sergejev, *Čovjek i otuđenje čovjeka*; P. Hiernaux, *Jednakost i nejednakost rasa*; V. Cvjetičanin, *Klase i klasna struktura suvremenog društva*; K. Marx, *Od filozofije do proletarijata* — izbor tekstova od G. Petrovića i P. Gilly, *O sociološkom istraživanju*) upućuju nas na daljnju izgradnju koncepcije biblioteke, koja od istraživanja i prezentiranja temeljnih relacija marksizma i društvene teorije i prakse (klasici i ostali) želi poticati *kritičko-marksističko portretiranje* naših programa i zbilje samoupravnog socijalizma, te koja kani jednim dijelom obav-

ljati funkciju udžbeničke biblioteke, modernim ponekad esejističkim uvidima u temeljna pitanja vremena, posebno ona po čemu su naši napori evidentni doprinosi zbivanjima epohe uopće (samoupravljanje, koegzistencija i sl.).

Ovaj vrijedan niz knjiga (opremljen u komunikativnom grafičkom izrazu) biti će pristupačan različitim dobnim i socioprofesionalnim kategorijama čitalaca i obavljat će cjelinom svoga uvida, pored informativno-instruktivne i odgojno-formativnu funkciju.

Celestin Sardelić

S. Ivanišević, Ž. Pavić i M. Ramljak

SAMOUPRAVLJANJE

Biblioteka »Suvremena misao«, Školska knjiga, Zagreb 1974, 210 stranica

Predgovor ovoj knjizi, prvijencu trojice mladih znanstvenika, napisao je profesor Eugen Pusić. On je ukazao na nekoliko paralela historijskoga zbivanja i vlastitih htijenja kao pitanje trenutaka u povijesnom toku i istodobno kao odnos prema budućem događaju. U jednoj marksističkoj viziji društvene projekcije to je odnos prema budućem kao mogućem, kao kriteriju ocjene sadašnjosti, kao svijetloj točki, »principu nade« koja predstavlja društvenog dajmona. Pusić je zapravo ukratko rezimirao stanje, mogućnosti i objektivni tok našega samoupravljanja u četiri pitanja: Što je stvoreno, odnosno zasnovano od struktura i institucija? i »Što se postiglo?«

Kao što se socijalizam u historiji pojavljuje najprije kao ideja, oblikovana teorija, zatim kao pokret i najzad kao praksa, tako je koncipiran sadržaj i raspored ove knjige. Knjiga ima pet poglavlja, svako je zasebna cjelina a zajedno čine jedinstvenu kompoziciju teorijsko-historijske dimenzije.

Prvo poglavlje, »*Razvoj ideje o samoupravljanju*« (Željko Pavić), kratak je prikaz ove ideje od preteča znanstvenog socijalizma, preko anarhista, pristalica državnog socijalizma, klasika znanstvenog socijalizma i prakse Pariske štvono upravljane i komunalno upravljanje-socijalista i pokreta za radnička vijeća. Pavić iznosi kratak i informativan pregled koncepcija, te je to zapravo uvodno poglavlje.

Drugo poglavlje, »*Razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa u Jugoslaviji*« (Milan Ramljak), kratak je prikaz institucionalnog razvoja samoupravljanja u Jugoslaviji do ustavnih amandmana. Ramljak ukazuje na tri različita odnosa prema samoupravljanju, zavisno od stupanja razvitka demokratskih odnosa u Jugoslaviji. To su: period administrativnog upravljanja, period samoupravnih odnosa (posebice analizira razvoj radničkog samoupravljanja, društveno upravljanja i komunalno upravljanje) i konačno, treća faza, kada se Ustavom 1963. uvodi pojam »radni čovjek«, što je zapravo značilo uvođenje »generaliziranog društvenog samoupravljanja«.

Treći odjeljak nosi naslov »*Sistem samoupravljanja u Jugoslaviji*« (Stjepan Ivanišević) i čini se osnovni sadržaj knjige. U njemu autor govori o slijedećim problemima: tehničkoj i internoj strani kooperacije, društvenim okvirima samoupravljanja u Jugoslaviji (socijalistim demokratskim odnosima, jedinstvenu vlasti i federativnom uređenju, društvenom vlasništvu i planiranju, slobodnoj inicijativi i komunalnom uređenju), zatim o »osnovnoj strukturalnoj jedinici sistema udruženog rada«, o organima arbitraže, poslovnim organima, te o samoupravnim oblicima odlučivanja i kontrole. Raspravlja također o materijalnim sredstvima OOUR-a i udruživanju sredstva i organizacija. Iz pitanja koja autor tretira vidi se da je osnovna organizacija udruženog rada, kao polazna osnova na kojoj se zasniva čitav sistem samoupravljanja u novom Ustavu, centralni problem u odnosu na koji razmatra sistem samoupravljanja.

Četvrti dio, »*Oblici sudjelovanja radnika u upravljanju u svijetu*« (Željko Pavić, Milan Ramljak) govori o koncepcijama samoupravljanja u drugim zemljama. Autori najprije navode »izraze kojima se obilježavaju pojedini oblici sudjelovanja radnika u upravljanju«, a zatim te oblike klasificiraju prema ne-

koliko kriterija. Radi preglednosti navode sudjelovanje radnika u upravljanju prije i poslije Prvog svjetskog rata, posebice u razvijenim zemljama kapitalizma, socijalističkim zemljama i najzad u nerazvijenim zemljama.

Peti odjeljak, »*Perspektive samoupravljanja*« (Stjepan Ivanišević) govori kako samoupravljanje niče iz odnosa kooperacije i promjena u njenim suvremenim formama, o specifičnom putu jugoslavenskog samoupravljanja i njegovoj optimističkoj budućnosti. Autor na kraju kaže: »Izgradnja novog društva, društva bez prisile i dominacije, samoupravnog društva slobodnih radnih ljudi bez sumnje je velik i složen zadatak. I svojom složenosti i svojim rezultatima on daleko premašuje obzore i mogućnosti pojedinačne ljudske egzistencije, snage jedne generacije. Ali otvara perspektive generacijama koje dolaze«.

Ivan Cifrić

Adolf Dragičević

OSNOVE POLITIČKE EKONOMIJE

Biblioteka »Suvremena misao«, Školska knjiga, Zagreb 1973, 216 + 4 stranica

Ovaj suvremeni, možemo reći gotovo udžbenički (u najboljem smislu te riječi) prikaz osnova političke ekonomije, svojim marksističkim pristupom ispunja, onu godinama očekivanu funkciju, da jednostavnim, ali teorijski besprijekornim uvidom pokuša, u jednom esetičkom stilu, predočiti svima, a ponajprije mladima, moderno marksističko poimanje političke ekonomije.

Knjiga je podijeljena u šest dijelova.

U predgovoru, autor analizira stanovite opasnosti u pristupu političkoj ekonomiji, distancirajući se od shvaćanja da je ona »vulgarna apologetika postojeceg« (str. 5) i opredjeljujući se za znanstvenu političku ekonomiju kao izrazito ideološki angažiranu znanstvenu disciplinu, te definira marksističku političku ekonomiju kao »revolucionarnu teoriju društvene mijene« (str. 6).

U prvom dijelu (»*Proizvodnja života*«), određujući predmet političke ekonomije, autor naglašava da ona nije niti ekonomika, niti ekonomska politika